

Första riksdagen

Detta är en text till lajvet Katarinas arv, närmare bestämt en beskrivning av den riksdag som äger rum efter första delen.

Tilda av Tjurhorn Frida Aronsson
Tomas av Vargbett Gabriel Rizopulos
Ketil av Örnfot Mattias Kilbo
Ebba av Svinbete Martina Jansson
Torsten av Hästhov Gustav Andersson
Arvid av Örnklo Niklas Ström
Ingrid av Hajhugg Anna Karlsson
Herman av Lejonklo Mattias Tervo
Atle av Slaguggla Adrian Bergström

Flaggorna vajar och vakterna har putsat sina vapen och rustningar. En fanfar dånar ut över nejden, men gråa moln och ett stilla strilande regn lägger en tydlig sordin på feststämningen. Borta vid ena hörnan på torget står ett trettiotal bönder och kurar i sina gråa yllemantlar. På andra sidan står en hop med borgare, kanske något hundratal. Det är inte många personer av de lägre stånden som valt att lägga annat åt sidan för att närvara på Gundarikes första riksdag.

Den första som anländer är Tilda av Tjurhorn och vid åsynen av hennes påkostade dräkt drar ett beundrande sus genom de illitteratas led. Hon kliver självsäkert in genom de stora portarna och ger sitt namn åt marshalk Eynna. Eynna vänder sig in mot salen för att proklamera ankomsten, men tvekar då hon inser att salen är tom så när som på en tjänare som håller på med att placera en hink under ett hål i taket. Hon väljer att ändå ropa ut namnet i den tomma lokalen, men att sedan vända sig om och ropa ut det även ut mot torget.

Tilda stegar tveklöst upp längs salen och slår sig ner på den näst mest betydelsefulla platsen.

Atle av Slaguggla anländer bara någon minut efteråt. För den stora massan utanför ser han ut som en skrivare med sina mörka kläder och sin samling med papper. Hopen vänder sig ointresserat bort när Eynna ropar ut Atles namn över torget, för det verkar som om någon mer betydelsefull kommer. Torsten av Hästhov kommer inte ensam runt hörnet utan följs direkt i steget av Ebba av Svinbete, Arvid av Örnklo, Ingrid av Hajhugg och Herman av Lejonklo. En samling vars kläder i klara färger lyser upp det annars grå torget. Det bildas en liten kö vid porten och alla får nämna sitt namn så att Eynna skall kunna ropa ut det. Många undrande blickar utbyts när namnen ropas både inåt salen och utåt torget.

Alla präster kommer i ett följe, men annat var inte att vänta. Först går översteprästen Norna och hon följs av tre av de viktigaste prästerna och en skrivare. Att denna grupp talar med en röst är utan tvekan.

Sist bland de högadliga kommer Ketil av Örnfot i sällskap med Tomas av Vargbett. Genom borgarnas hop drar ett ogillande mummel. ”Är de där adliga, de har ju så taffliga kläder. Det finns ju rika borgare som klär sig mer praktfullt.”

Under tiden de högadliga anlant har också en skara lågadliga samlats utanför. Om genom en överenskommelse eller genom flockbeteende väljer de alla att vänta tills de högadliga gått in. När de tillslut stiger in har de blivit åtminstone ett hundratal personer, de flesta med rustning och vapen på sig och det blir ett slamrande när de slår sig ner på bänkarna längst fram.

Salen där den första riksdagen skall hållas brukar kallas ”rådets sal”. Den ser ut ungefär som en liten domkyrka, med en gång i mitten och bänkar på sidorna och en estrad längst fram. Grunden och en bit upp på väggarna är byggda av sten, men sedan tar trä vid, som på ett landshövdingehus, och taket är ungefär åtta meter upp i luften. Det är en pampig byggnad. Varför den byggdes från början är inte längre helt säkert, men under Katarinas regering användes den mest för att hålla offentliga möten, debatter och domstolsförhandlingar. Ibland används den också till gudstjänster.

Kungen anländer genom en sidodörr och går upp och sätter sig i högsätet. Han fingrar nervöst på en knapp på magen och tittar ner mot golvet. ”Är alla här?” frågar han rakt ut, utan att vända sig mot någon särskild. ”Vi vet ju inte precis vilka som hade tänkt komma” svarar Eynna. ”Nåväl, men då börjar vi då!” ”Det står fortfarande några illitterata utanför dörren, ers höghet”. ”Jaha, nåväl då tar vi in dem också, hämta in dem!” Det blir en stunds skrapande och skuffande medan bönderna och borgarna tar sina platser. Ingen vågar sätta sig närmast estraden, men alla inser att ju närmare man sitter desto mer betydelsefull verkar man. Det blir ett spel som nästan syns med blotta ögat. När alla satt sig är det ändå många tomma rader ner mot utgången. Det är långt ifrån fullt.

När prästerna gjort en kort gudstjänst är det dags att börja. Med nervös min reser sig kungen och börjar ”Ja, eh... alltså detta är den första riksdagen och vi skall alltså försöka att uppfylla mam... Katarinas vilja och så att säga enas och hitta en bra väg, ett eller alltså flera bra beslut som kan vara för landets bästa. Det är med tacksamhet jag mottager de råd som den här församlingen kan tänkas ha att ge mig om hur vi skall kunna fortsätta att styra landet i enlighet med de ambitioner som Katarina hade och det arv hon lämnar efter sig.” På slutet uppnår kungen en viss säkerhet, men det är ändå med tydlig lättnad som han avslutar sitt lilla tal och sätter sig ner. Han vänder sig mot Eynna: ”Fortsätt”.

”Den första punkten gäller om vi skall kalla till härmönstring med anledning av det förolämpande brev som kommit från Haraldsrike. Kungens förslag är att vi skall kalla till härmönstring och att vi samtidigt skall sända ett brev som svar till Haraldsrike med innebörden att vi är benägna att villfara deras begäran.” Medan Eynna talar hörs ett gny från de borgligas led.

Hon fortsätter:

”Om vi skall rösta om det här...” Kungen avbryter Eynna och säger: ”Vi kanske skall höra om det finns några andra tankar först.” Han ser sig om med en blick som ganska tydligt visar att han inte kommer se med blida ögon på några andra förslag. Kanske för att det inte går att se kungens ögon på det avståndet reser sig en kvinna ur borgerskapet:

”Klart vi skall mönstra vår här mot sådana här elakheter, men inte skall vi inleda vår lyckobringande kungs regering med att helt fult försöka ljuga” Hon får ett sus av medhåll från de som sitter runt henne.

”Då röstar vi om de båda frågorna var för sig” säger Knut med svart röst. Upp med händerna, de som vill att vi skall härmönstra.

Kungen höjer själv handen i en uppfordrande rörelse och ser sig om i salen. Borgarna höjer också sina händer som de vore en person, men bönderna har inga händer i luften, inte heller prästerna eller högadeln. Hos lågadeln syns kanske hälften av händerna.

”Skall jag räkna dem?” säger Eynna brydd.

”Nej, det spelar ingen roll” säger kungen med pressad röst. Han stirrar ut över församlingen. Starka känslor strider om herraväldet i hans ansikte. Han gör en rörelse som för att resa sig, men hans blick faller på Eynnas ansikte och han sjunker tillbaka på stolen. ”Det spelar ingen roll.” säger han för sig själv men ändå så att alla hör det.

Eynna vänder sig till skrivaren:

”Låt protokollet lyda sådant att riksdagen har avslagit förfrågan om att härmönstra.”

Under ett par sekunder är allt som hörs ett svagt rassel av en penna mot papper. En ödesmättad stämning ligger i rummet som en dimma som man nästan kan ta på.

”Nästa fråga gäller om kungen skall skicka ett brev som på något sätt fördunklar det avslag på begäran om tribut som inkommit från Haraldsrike?”

”Att vi skall ljuga helt enkelt.” säger borgarkvinnan rakt ut, men hennes grannar tystar henne med milt våld. Kungen rycker till som om han fått ett spöslag över handen men sjunker tillbaka ner i stolen, Eynna ignorerar utspelet.

”Alla som röstar...” Atle av Slaguggla ställer sig upp:

”Jag har ett alternativt förslag” en kort paus följer, sedan fortsätter Atle:

”Vi skickar en delegation till Haraldsrike som skall förhandla om utökat handelsutbyte, sänkta tullar och ett för båda parter gynnsamt avtal”. Kungen rusar upp ur stolen och utropar ”Skall vi så löna hotfulla toner och förolämpande språk att vi erbjuder dem samarbete och vänskap, Haraldsrike är en fiende och skall behandlas som en sådan!”. Ingen svarar och för en stund råder tystnad medan kungen står och stirrar ut över salen, sedan sjunker han återigen ner i stolen. Eynna går fram till honom och de påbörjar ett viskande samtal. Samtidigt börjar borgarna sorla lite försiktigt. Efter en stund tar Eynna till orda igen: ”Vi skall alltså rösta om huruvida vi skall skicka en delegation till Haraldsrike, alla som stödjer det förslaget höjer en hand”. Flera händer skjuter i luften. Förslaget har majoritet bland lågadliga och borgare, men inte bönderna. Prästerna röstar för. Alla de högadliga röstar för. ”Det kan verka lite märkligt att godkänna ett förslag som är så lite utarbetat, vilka skall delta i den här delegationen, vad skall den ha för mandat, men jag finner ändå att riksdagen har godkänt förslaget.” Eynnas illa dolda försök att pika de som röstat ner kungen verkar falla för döva öron, även om en och annan lågadling syns rodna.

”Nästa fråga gäller om huruvida vi skall anlägga en ny stad till drottning Katarinas ära.” Eynna anlägger en affärsmässig ton, man kan se att hon anar att det är meningslöst att väcka frågan, men kungen reser sig upp igen. ”En stad till Katarinas ära. Alltså någonting måste vi ju göra för att hedra henne, hon är den största som någonsin regerat i landet. De som saknar visioner och förståelse kan aldrig förstå varför hon var så stor. En stad kan verka överdrivet men något måste hon ju hedras med.” Han ser ut som om han vill fortsätta men efter en stunds tvekan sätter han sig igen. Atle av Slaguggla väntar tills det är säkert att kungen inte vill fortsätta och talar:

”Med ert majestäts tillåtelse är uppförandet av en monumentsstad en idé som vi kan ställa oss bakom om vi kanske kan betona stadens försvar lite mindre och dess, skall vi säga pekunära sida, lite mer. Katarinas minne förtjänar en livskraftig stad dit folk kommer av glädje och får bra möjligheter att försörja sig. Låt oss således tillsätta en byggnadsledare som kan efterhöra borgarnas åsikter om vad som gör en stad värdefull och därifrån framlägga förslag om hur staden skall byggas.”

Ett mummel av bifall hörs från borgarnas del av salen. Kungen verkar tvekande på väg att resa sig för att säga något när Eynna förekommer honom: ”Det är just den sortens råd som vår käre konung kan komma att behöva för sin roll som Katarinas efterträdare. Kungens tanke är alltså en stad och nu broderas tanken ut och blir mer detaljerad genom den här riksdagens rådgivande funktion. Nåväl, vi ställer kungens förslag, utbroderat med det där om att det skall vara en stad anpassad efter de borgare som skall bo i dens önskemål, mot avslag.” Kungen ler som om han hade en hemlighet.

Inga bönder röstar för förslaget. Prästerskapet röstar för. Ungefär en tredjedel av borgarskapet röstar

mot. Bland de lågadliga finns en tydlig tendens att de som kommer från landets nordligare delar röstar för och de andra mot, med en viss övervikt mot förslaget.

Tjurhorn röstar Nej
Örnklo röstar Ja
Vargbett röstar Ja
Örnfot röstar Nej
Svinbete röstar Ja
Hästhov röstar Ja
Hajhugg röstar Ja
Lejonklo röstar Ja
Slaguggla röstar Ja

Kungen ler återigen, lite elakt den här gången. ”Det verkar som om de högadliga är oense i den här frågan, det öppnar ju för lite intressantare omröstning.” ”Fast jag tror nog att det är ganska tydligt att förslaget godkändes.” Säger Eynna. ”Vi skall alltså påbörja sökandet efter någon som kan leda byggandet och inleda en undersökning och påbörja byggandet. Om vi gör så att vi till nästa riksdag ordnar lite förslag på byggleddare så kan vi besluta då.” Det hörs att Eynna anser sig vara ute på lite tunn is när hon nu kastar ut det här förslaget, men ingen säger något så hon fortsätter:

”Då går vi över på en fråga som väckts av Atle av Slaguggla, nu skall vi se, som handlar om en nordlig expedition?”

Atle reser sig:

”Det handlar alltså om att de områden som vi nyligen erövrat i norr är upproriska och svårkontrollerade. Vi föreslår att området stabiliseras genom att en styrka skickas norrut. Varje vassal skall mobilisera en tiondel av sin anslagna styrka och skicka norrut, som en partiell härmönstring. Denna insats utvärderas efter ett år och vid behov skickas ytterligare en tjugondel.”

Ett visst bifall hörs från de lågadligas led. Atle fortsätter:

”Vi föreslår också att varje vassal anmodas att öka sitt antal soldater de enligt feodalavtalet skall ställa till förfogande med en tiondel och sedan i enlighet med ovanstående behov med en tjugondel.”

På detta nya meddelande kommer en storm av protester från de lågadliga. Bönderna ser mycket frågande ut. Borgarna börjar prata intensivt inbördes. Prästerna ställer sig och viskar. Larmet pågår tills kungen ställer sig och dunkar sin näve i bordet:

”Låt mig klargöra, ni menar alltså att nya vassaler skall tvingas höja sin andel soldater med en tiondel istället för de brukliga ungefär tjugondel som gäller vid nytt vassalskap?” Eynna svarar snabbt för att hindra att någon annan gör det:

”Nej, de menar att en tiondels soldater skall läggas till de avtal som redan existerar och att således en ögonblicklig förstärkning av armen med en tiondel sker.”

”Men vad skall de ha i gengäld för att...”

”Förslaget innehåller inget som de skall ha i gengäld.”

”Men vad i...”

”Förslaget, som är undertecknat av flera av de högadliga, innebär att alla vassaler väljer att göra en självuppoffrande gest för rikets bästa.”

Kungen ser förvirrad ut och gapar som en fisk som hamnat på land en liten stund, men sätter sig ner igen. Eynna tittar ut över salen, mot de lågadliga som nästan ser ut att vara på väg att börja slåss.

”Från kungens sida är vi mycket överraskade över förslaget och vi ser att det kommer innebära mycket kostnader för vassalerna. Vi inser att ni bara kan välja att lägga ett sådant förslag därför att era hjärtan brinner för Katarina, hennes son kung Knut och Gundarikes alla undersåtars ära.”

Upprördheten hos de lågadliga är fortfarande mycket stor, kan man se av de rödbrusiga ansiktenas arga utseende.

”Alla som röstar för att vassalernas soldatkrav ökar med en tiondel och att vi företar en tiondels mobilisering till landets norra delar, räck upp handen nu”

Kungen räcker upp handen, men Eynna ger honom en skarp blick och han tar snabbt ner den igen. Högadeln sträcker alla upp handen. Bland lågadeln syns kanske en femtedel av händerna, de allra flesta bland dem som äger mark i norr. Ett fåtal händer syns bland borgarna och ingen bland bönderna. Prästerna röstar också nej.

”Det verkar som om förslaget går igenom.” säger Eynna och verkar mycket nöjd.

”Hade inte du och dina vänner ett förslag till?” säger hon och ser på Atle av Slaguggla.

”Vårt andra förslag är ett krisråd. I händelse av hastig krigsförklaring eller annan hastig förändring, så bör det finnas en krisriksdag som har representanter från de olika grupperna. Med samma röstfördelning som i en vanlig riksdag då alltså. Som har i uppdrag att ta nödvändiga beslut och förvaltar landet tills ett riksdagsmöte har sammankallats som kan ta över och kan ställa krisgruppen inför rätta ifall fel har begåtts.”

Eynna tittar mycket kallt på Atle:

”Det kan kanske vara läge att påminna om att om riksdagen inte finns till hands för att fatta beslut så har ändå kungen möjlighet att göra det. Detta låter som ett försök att helt överföra makten i de adliga och då mer precis de högadligas händer. Kommer bönder eller borgare ha råd att vara beredda att alltid rusa hit så snart det är något? Kommer inte all makt hamna hos de som orkar vara på riksdag varje dag?” Hon vänder sig mot prästerskapet: ”Är det inte så att kyrkan uppmuntrar länderna att ha en monark och vassalerna att vara denna monark trogen, så att ordning kan råda?” Norna böjer lite på huvudet, vilket Eynna tydligen tycker räcker för att det skall kunna räknas som ett instämmande: ”Jag antar att ni andra också inser att detta förslag närmast är en kupp mot vår av gud utvalde konung, så nu röstar vi, alla som tycker vi skall avslå denna begäran upp med en hand nu.” Atle öppnar munnen för att besvara denna tirad, men i samma ögonblick dränks hans ord av ett stort larm från både lågadliga, borgare och bönder. Allas händer är i luften så vitt det går att se. Även prästerna räcker upp handen och kungen, efter en blick från Eynna.

Eynna gör efter en stund gester som kan tolkas som både ”var tysta” och ”ta ner händerna” och larmet stillnar tillslut samtidigt som alla händer åker ner. ”Var det någon bonde, borgare, präst eller lågadlig som röstade för högadelns förslag?” Ingen hand åker upp i vädret. Eynna vänder sig mot de högadliga vid estradbordet och ler tillgjort: ”Det verkar som om det inte spelar någon roll om ni alla röstar, det blir inget förmyndarråd.”

”Dåså, då hade vi också ett förslag från prästerskapet”

Norna reser sig, men ger med handen tecken till en av prästerna att resa sig och föra ordet. Han gör en rörelse över salen som om han välsignade alla och börjar tala:

”Som ni vet är Katarinas regering ett framgångsexempel som nästan saknar motstycke, om man ser till militära bedrifter och ekonomisk tillväxt. Vår nye kung Knut kan också komma att uppnå en

period av liknande ökning av våra jordiska förutsättningar. Men ändå är denna period i historien bara en kort parentes och allt vi gör här kommer att glömmas bort. Det som kommer att bli det som slutligen spelar någon roll är hur länge vi måste vara utan vår guds närvaro. Vad nyttjar det att sända styrkor mot norr eller att anlägga en ny stad eller att ens beseгра Haraldsrike? Det som räknas är seger över den onde guden och återställandet av guds ordning. Därför vill vi att Gundarrike följer andra framgångsrika staters exempel och skickar en femtedel av våra tillgångar till stöd för vår heliga kyrka i det heliga kriget mot den onde gudens hantlangare.”

”Jaha, är det någon som vill säga något?” frågar Eynna och ser sig omkring. Alla verkar lite paffa och ingen säger något så hon fortsätter: ”Är det någon som stödjer prästerskapets förslag?” Ingen hand syns utom prästernas. ”Det verkar som om det var ett avslag där ja.” Det går ett tystlåtet sus genom lokalen, som om folk andades ut.

”Det sista förslaget är väckt av borgerskapet”

Det uppstår en stunds knuffande i borgarskapets led, en kvinna stiger fram, lite motvilligt:

”Skall vi inte strunta i att bygga de här krigsbåtarna som vi höll på med där nere vid Kimprastad. Det måste vara bättre att vi bygger fler handelsbåtar som kan färdas på våra floder. Och kanske fler färjor så man kommer över floderna. Och broar. Och att vi röjer lite så att stigarna blir lite bredare. Och allt sånt istället”

Atle reser sig upp:

”Jag tänker att borgarna kanske har en tanke, vi kanske borde satsa på att istället förbättra vår handelsflottas förmåga att slåss genom att träna...”

Då rusar kungen upp:

”Har inte just du Atle av slaguggla kommit med nog förslag för den här riksdagen.” Skriker han:

”Vad Gundarrike behöver är inte fler fegliga försök att undkomma vårt öde. Kriget mot Gertrudsland är oundvikligt och då behöver vi en flotta. Det var Katarina som beslutade att en flotta skall byggas och vid gud och allt heligt så skall den också det. Den här riksdagen är bara ett slöseri med tid.”

Han stormar ut.

Eynna börjar dra sig mot dörren som kungen just stormat ut genom. ”Ja, öh, det verkar som om riksdagen är avslutad, alla som stödjer borgarnas förslag där, med inga båtar, upp med handen.” Ett par bönders händer syns. Några lågadliga. Prästerna räcker upp händerna. De flesta borgarna.

Tjurhorn röstar Nej

Örnklo röstar Nej

Slaguggla röstar Nej

Vargbett röstar Ja

Örnfot röstar Ja

Svinbete röstar Nej

Hästhov röstar Nej

Hajhugg röstar Nej

Lejonklo röstar Nej

Eynna sträcker lite på halsen och överblickar salen en sista gång och försvinner sedan ut genom dörren. Det blir tyst i salen men sakta börjar ett sorl växa. Efter några minuter har alla hämningar släppt och det skvallras högljutt inom samhällsklasserna. De flesta adliga försöker falla in i rollen som bättre informerade än de lägre klasserna, men ingen kan dölja det faktum att man inte riktigt vet vad som ska hända. Efter en stund börjar frågan surra i luften, ”är det slut på riksdagen nu?” kombinerat med frågan ”vad beslutades egentligen på slutet?” Den här sista frågan blir desto mer

svårbesvarad som det snart visar sig att skrivaren försvunnit, vilket nog bara kan ha hänt samtidigt som kungen hade all uppmärksamhet på sig. Mötet upplöses under en hel del pladder från de lägre klasserna, många verkar uppleva att de vart på en sorts märklig underhållning.

Protokollet som anslås på portarna framåt kvällen meddelar i alla fall att ett förslag från borgerskapet om att avrusta flottan avslagits.